

Бачо Р.Й.

ОЦІНКА РОЗВИТКУ ІНСТИТУТІВ САМОРЕГУЛЮВАННЯ КРЕДИТНОЇ КООПЕРАЦІЇ УКРАЇНИ

В статті проаналізовано діяльність членів трьох національних інститутів саморегулювання системи кредитної кооперації України. Здійснений порівняльний аналіз основних показників, що характеризують розвиток національної системи кредитної кооперації, та тієї частини, що піддана регулюванню з боку інститутів саморегулювання. Проведена рейтингова оцінка саморегулюваних організацій в системі кредитної кооперації України. Зроблено висновок про те, що кредитні кооперативи, які є учасниками СРО проводять фінансово-господарську діяльність ефективніше, аніж ті, що такими не є.

Ключові слова: кредитна кооперація, інститути саморегулювання, Нацкомфінпослуг, рейтинг, кредитні спілки.

Постановка проблеми. Система кредитної кооперації, як й інші сфери економіки держави, не розвивається спонтанно, а є результатом цілеспрямованого впливу держави та інших суб'єктів економіки. Порушення стабільного розвитку системи означає появу процесів, які не підлягають керуванню, тобто система втрачає властивість своєчасно реагувати на її управління.

Основною причиною існуючих проблем розвитку системи кредитної кооперації в Україні є відсутність продуманої стратегії та розвитку економічних відносин у даній сфері фінансового ринку. Саме тому існує необхідність регулювання процесів, що відбуваються в системі кредитної кооперації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблематиці діяльності саморегулюваних організацій на ринку небанківських фінансових послуг присвячені праці вітчизняних фахівців М. Бурмака, С. Мошенського, І. Дорошенко, С. Міщенко та ін. Слід звернути особливу увагу на праці та дослідження з даної проблеми таких закордонних вчених-економістів, як П. Лансков, Я. Міркін, В. Рубцов, А. Рот, Б. Борн, М.Хьюїт, Р. Бернард. Широке коло питань діяльності кредитних спілок досліджувалося у працях В. Гончаренка, О. Пантелеймоненка, А. Оленчика, Р. Коцовської, А. Пожара, А.Хомутенко, В. Хомутенко та інших.

Однак проблеми сучасного розвитку українських кредитних кооперативів – учасників саморегулюваних організацій – ще не знайшли достатнього відображення та адекватної оцінки в сучасній економічній науковій думці.

Формулювання цілей статті. Метою статті є розкриття питань стосовно оцінки діяльності саморегулюваних організацій в системі кредитної кооперації України. Предметом дослідження виступають відносини, що виникають в процесі взаємодії кредитних кооперативів з інститутами саморегулювання.

Завдання дослідження полягає в оцінці впливу саморегулюваних організацій на фінансово-економічну діяльність їх учасників, а також проведення рейтингової оцінки саморегулюваних організацій національної системи кредитної кооперації.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Важливим аспектом оцінки умов регулювання розвитку системи кредитної кооперації України є проведення всебічного аналізу діяльності саморегулюваних організацій (СРО). Слід зауважити, що саморегулювання — наявність в системі елементів, засобів, які дозволяють автоматично встановлювати та підтримувати бажаний режим функціонування. В даному випадку регулювання здійснюється в системі її внутрішніми силами, без стороннього втручання, впливу. Саморегулювання являє собою підтримане державою делегування регулюючих функцій окремим галузевим об'єднанням учасників ринку, які в науковій та практичній літературі називаються саморегулюваними організаціями.

У нормативно-правових актах на даний час відсутнє однозначне трактування поняття «саморегулювана організація» в системі кредитної кооперації. Так, у Положенні «Про делегування Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України окремих повноважень одній із всеукраїнських асоціацій кредитних спілок» від 03.10.2006 № 6280 [6] зазначено, що саморегулюваною організацією кредитних спілок є Всеукраїнська асоціація кредитних спілок, якій за рішенням Держфінпослуг делеговано окремі повноваження та інформація про яку внесена до реєстру саморегулюваних організацій фінансових установ. Нормотворець, таким чином, наводить лише підтвердження вибраної ним асоціації, але не надає конкретну дефініцію, мету, завдання та перелік повноважень, що надаються цьому інституту регулювання.

В Україні на даний час функціонують обласні, регіональні асоціації кредитних кооперативів, а також три об'єднання всеукраїнського рівня: Національна асоціація кредитних спілок України (НАКСУ), Всеукраїнська асоціація кредитних спілок (ВАКС) та Програма захисту вкладів (ПЗВ).

На думку автора, оцінка діяльності та ролі СРО в системі кредитної кооперації України повинна бути здійснена на основі порівняння результатів діяльності членів, що входять до неї. Так, у статті виділено основні показники діяльності членів СРО, що знаходяться у відкритому доступі і можуть бути проаналізовані в процесі дослідження (табл. 1).

© Бачо Роберт Йосипович, к.е.н., доц., завідувач кафедри економіки Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II

Таблиця 1. Порівняння основних показників діяльності кредитних кооперативів-учасників СРО системи кредитної кооперації України у 2009 – 2013 рр.*

№	Показники	Роки					Зміна 2013/2009	
		2009	2010	2011	2012	2013	Абс.	%
1	Кількість КС, що надають звітність, од.							
	НАКСУ	150	148	135	133	131	-19	-12,7
	ВАКС	164	151	156	149	143	-21	-12,8
	ПЗВ	46	54	46	48	45	-1	-2,2
2	Кількість членів кредитної спілки, тис. осіб							
	НАКСУ	471,6	440,9	365,1	315,6	281,9	-189,6	-40,2
	ВАКС	724,8	627,7	567,9	547,9	504,3	-220,5	-30,4
	ПЗВ	453,7	386,8	334,4	313,5	269,6	-184,1	-40,6
3	Кількість членів кредитної спілки, які мають кредити, тис. осіб							
	НАКСУ	102,1	92,5	78,3	65,2	63,3	-38,8	-38,0
	ВАКС	153,1	155,3	134,2	129,5	120,5	-32,6	-21,3
	ПЗВ	84,8	100,9	85,0	79,5	70,8	-14,0	-16,5
4	Кількість членів КС, які мають вклади на депозитні рахунки, тис. осіб							
	НАКСУ	21,8	18,8	12,4	9,7	9,4	-12,4	-56,7
	ВАКС	32,5	31,1	26,3	26,1	24,7	-7,8	-24,0
	ПЗВ	21,8	20,1	15,6	15,5	14,1	-7,7	-35,3
5	Капітал, млн грн							
	НАКСУ	144,5	148,0	185,4	182,0	217,5	73,1	50,6
	ВАКС	167,1	198,4	220,4	267,9	299,0	131,9	78,9
	ПЗВ	96,5	127,8	131,0	153,9	164,0	67,5	69,9
6	Кредити, надані членам КС, млн грн							
	НАКСУ	666,1	651,7	539,1	504,7	530,0	-136,2	-20,4
	ВАКС	552,6	819,2	795,2	842,3	899,7	347,1	62,8
	ПЗВ	378,2	482,9	412,4	411,6	416,0	37,8	10,0
7	Внески (вклади) на депозитні рахунки, млн грн							
	НАКСУ	464,6	456,3	350,3	316,4	315,5	-149,1	-32,1
	ВАКС	553,9	611,9	573,8	581,0	658,8	104,9	18,9
	ПЗВ	282,7	357,3	279,3	271,3	281,5	-1,2	-0,4
8	Активи, млн грн							
	НАКСУ	697,4	696,5	574,6	538,3	575,7	-121,7	-17,5
	ВАКС	772,3	874,9	853,8	913,2	1019,0	246,7	31,9
	ПЗВ	414,5	530,2	447,2	462,7	484,5	70,0	16,9
9	Сума прострочених та неповернутих кредитів, млн грн							
	НАКСУ	237,5	223,4	123,4	93,5	99,6	-137,9	-58,1
	ВАКС	146,3	160,9	118,8	120,0	118,1	-28,2	-19,3
	ПЗВ	53,6	53,5	53,9	55,2	56,4	2,8	5,2
10	Резервний капітал, млн грн							
	НАКСУ	74,6	79,7	82,0	82,1	92,4	17,8	23,8
	ВАКС	98,8	119,1	142,4	170,7	209,6	110,8	112,2
	ПЗВ	68,8	88,1	94,5	118,5	147,3	78,5	114,1

* Складено та розраховано автором на основі даних НАКСУ [7], ВАКС [8] та ПЗВ [9].

Оцінюючи плінність членства у СРО кредитної кооперації, слід відмітити, що за аналізований період кількість членів НАКСУ та ВАКС з року в рік скорочувалася (окрім ВАКС у 2011). У цілому за період 2009 – 2013 рр. кількість членів, що надають звітність, скоротилася найменше у ПЗВ – на 1 КС, що складало зменшення у 2,2%.

За даний період спостерігається активне скорочення членів КС, що входять до СРО. Це пов'язано з тим, що внаслідок настання фінансової кризи дані фінансові установи почали виключати з своїх членів тих, які довго не користувалися та не планували користуватися послугами кредитної спілки. Це було об'єктивно необхідно зробити, оскільки «пасивні» пайовики значно підвищують витрати на адміністрування, що особливо було відчутно під час проведення загальних зборів.

У всіх без винятку СРО спостерігається тенденція зменшення кількості позичальників та вкладників, що відображає загальнодержавну тенденцію.

Позитивним явищем є зростання суми загального капіталу у СРО: найбільший приріст капіталу за аналізований період спостерігався у ВАКС – 131,9 млн грн, приріст становив 78,9% відносно 2009 року.

Кредитний портфель найстарішої СРО в Україні – НАКСУ зменшився на 136,4 млн грн, що на 20,4% менше показника 2009 року. Кредитні кооперативи, що об'єднує ВАКС, засвідчують позитивну динаміку розміщення коштів – за 5 років кредитний портфель членів зріс на 347,1 млн грн, або 62,8%. Портфель членів ПЗВ зріс відносно несуттєво – на 10%.

Аналогічна тенденція спостерігається й з залученими коштами (внесками) членів – за аналізований період НАКСУ втратило майже третину вкладів, члени ВАКС збільшили їх на 18,8%, а члени ПЗВ втратили лише 1,2 млн грн, що становило 0,4%.

Вартість майна учасників СРО за аналізований період, членів різних об'єднань, змінювалася по-

різному – у НАКСУ спостерігалася зменшення активів на 121,7 млн грн (-17,5%), у ВАКС – зростання на 246,7 млн грн (+31,9%), а у ПЗВ активи зросли на 70,0 млн грн, що майже на 17% більше показника кризового 2009 року.

З даних наведеної вище таблиці можна зробити висновок про відносно поліпшення стану простроченої та безнадійної заборгованості, адже у НАКСУ її розмір зменшився на 137,9 млн грн, у ВАКС – зменшився на 28,2 млн грн, і лише у ПЗВ її розмір зріс на 2,8 млн грн, однак таке зростання є несуттєвим порівняно з показниками інших двох СРО.

За аналізований період спостерігається позитивна динаміка нарощення резервного капіталу кредитними спілками-членами СРО, внаслідок чого останні стали більш капіталізованими й зменшили ризики в своїй діяльності за рахунок зростання капіталу та його складової – резервного капіталу, що сприяло фінансуванню активів за рахунок власного капіталу а також дозволяло перекривати збитки кредитних спілок. Найбільший приріст в абсолютному вимірі спостерігається у ВАКС – зростання становить 110,8 млн грн (+112,2%), а найбільший темп приросту у ПЗВ – 114,1% за період 2009 – 2013 рр. Резервний капітал КС-учасників НАКСУ зріс несуттєво – на 17,8 млн грн, або на 23,8%.

Окрім порівняння загальних показників діяльності кредитних кооперативів є необхідним розрахунок індикативних показників, що дають змогу адекватно порівняти стан функціонування аналізованих суб'єктів, об'єднаних у різні СРО на ринку кооперативного кредитування. У зв'язку з цим у табл. 2 розміщено дану інформацію та аналогічні показники всієї системи кредитної кооперації України. Такий аналіз дозволить виокремити СРО, члени яких проводять діяльність більш вдало, та які функціонують в системі кредитної кооперації, не досягаючи середнього показника по державі.

Таблиця 2. Індикативні показники діяльності СРО та системи кредитної кооперації України у 2009 – 2013 рр.*

№	Показники	Роки					Зміна 2013/ 2009,%
		2009	2010	2011	2012	2013	
1	Частка членів КС, що мають внески, %						
	НАКСУ	4,6	4,3	3,4	3,1	3,3	-1,3
	ВАКС	4,5	5,0	4,6	4,8	4,9	0,4
	ПЗВ	4,8	5,2	4,7	4,9	5,2	0,4
	По Україні	5,3	5,0	4,5	4,1	4,1	-1,2
2	Частка членів КС, які мають заборгованість за кредитами, %						
	НАКСУ	21,7	21,0	21,4	20,6	22,5	0,8
	ВАКС	21,1	24,7	23,6	23,6	23,9	2,8
	ПЗВ	18,7	26,1	25,4	25,4	26,3	7,6
	По Україні	19,3	21,8	23,5	23,2	23,8	4,5
3	Співвідношення кількості членів КС, які мають заборгованість за кредитами до тих, що мають депозити, осіб						
	НАКСУ	4,7	4,9	6,3	6,7	6,7	43,3
	ВАКС	4,7	5,0	5,1	5,0	4,9	3,6
	ПЗВ	3,9	5,0	5,4	5,1	5,0	29,0
	По Україні	3,6	4,3	5,2	5,7	5,8	60,1

Продовження табл. 2							
4	Частка капіталу до активів КС, %						
	НАКСУ	20,7	21,2	32,3	33,8	37,8	17,1
	ВАКС	21,6	22,7	25,8	29,3	29,3	7,7
	ПЗВ	23,3	24,1	29,3	33,3	33,8	10,6
	По Україні	18,2	32,6	39,5	41,0	40,6	22,5
5	Частка неповернених та прострочених кредитів у кредитному портфелі, %						
	НАКСУ	35,7	34,3	22,9	18,5	18,8	-16,9
	ВАКС	26,5	19,6	14,9	14,2	13,1	-13,3
	ПЗВ	14,2	11,1	13,1	13,4	13,6	-0,6
	По Україні	48,8	63,6	17,7	15,3	16,0	-32,7
6	Частка неповернених та прострочених кредитів у активах, %						
	НАКСУ	34,1	32,1	21,5	17,4	17,3	-16,8
	ВАКС	18,9	18,4	13,9	13,1	11,6	-7,4
	ПЗВ	12,9	10,1	12,1	11,9	11,6	-1,3
	По Україні	27,9	39,6	17,2	15,3	15,9	-12,0
7	Співвідношення кредитів до активів, %						
	НАКСУ	95,5	93,6	93,8	93,8	92,1	-3,5
	ВАКС	71,6	93,6	93,1	92,2	88,3	16,7
	ПЗВ	91,2	91,1	92,2	89,0	85,9	-5,4
	По Україні	92,7	97,6	93,8	95,3	90,4	-2,3
8	Співвідношення суми кредитів до депозитів КС, рази						
	НАКСУ	1,43	1,43	1,54	1,59	1,68	17,2
	ВАКС	1,00	1,34	1,39	1,45	1,37	36,9
	ПЗВ	1,34	1,35	1,48	1,52	1,48	10,4
	По Україні	1,50	2,04	1,42	1,45	1,33	-11,5
9	Частка резервного капіталу у загальній величині капіталу, %						
	НАКСУ	51,6	53,8	44,2	45,1	42,5	-17,8
	ВАКС	59,1	60,0	64,6	63,7	70,1	18,6
	ПЗВ	71,3	68,9	72,1	77,0	89,8	26,0
	По Україні	21,6	52,6	29,5	38,2	38,7	79,0
10	Сума резервного капіталу, що припадає на 1 грн вкладу, грн						
	НАКСУ	0,16	0,17	0,23	0,26	0,29	0,13
	ВАКС	0,18	0,19	0,25	0,29	0,32	0,14
	ПЗВ	0,24	0,25	0,34	0,44	0,52	0,28
	По Україні	0,13	0,21	0,28	0,28	0,32	0,19
11	Співвідношення резервного капіталу до проблемних кредитів, %						
	НАКСУ	31,4	35,7	66,5	87,8	92,7	61,3
	ВАКС	67,5	74,0	119,9	142,3	177,5	110,0
	ПЗВ	128,3	164,6	175,3	214,6	261,1	132,8
	По Україні	31,5	29,7	80,3	88,3	102,0	70,6

* Складено та розраховано автором на основі даних НАКСУ [7], ВАКС [8], ПЗВ [9] та Нацкомфінпослуг [1-5].

Оцінюючи частку членів, що мають внески в КС, відмічається чітка тенденція перевищення даного показника у ВАКС та ПЗВ порівняно з загальнодержавним значенням і поліпшення значення в обидвох СРО за аналізований період на 0,4 п.п. У НАКСУ до 2012 р. спостерігається тривожна тенденція щорічного зменшення аналізованого показника, і лише у 2013 році спостерігається динаміка зростання з 3,1% до 3,3%, що суттєво відстає від загальнодержавного значення.

Стосовно показника, що характеризує охоплення членів КС кредитами, з 2010 року відмічається домінування ПЗВ відносно інших СРО на ринку та порівняно із загальнодержавним показником. Так, за п'ятирічний період аналізу кількість членів, що мають кредити, зросла на 7,6% і у 2013 році на 2,5% випереджала загальнодержавне значення. Аналізований показник НАКСУ лише у 2009 р. перевищував показники інших СРО та загальнонаціональний. Починаючи з 2010 року, НАКСУ демонструє неоднозначну зміну показника, однак жодного року не досяг загальнодержавного рівня, не кажучи про досягнення показника ВАКС чи ПЗВ. Це свідчить про негативні тенденції, що відбуваються у КС-членах НАКСУ.

Співвідношення капіталу КС-членів СРО до їх активів, починаючи з 2010 року, відстає від загальнодержавного значення у всіх СРО і є результатом поліпшення якості складових капіталу КС.

Оцінюючи рівень прострочених та безнадійних кредитів у кредитному портфелі членів СРО ринку кредитної кооперації, слід акцентувати увагу на тій особливості, що на фоні зростання цього показника в Україні у 2010 році порівняно з попереднім, у всіх СРО даний показник мав зворотну тенденцію, що свідчить про достатню методичну та організаційно-технічну підтримку даних інститутів на шляху поліпшення якості кредитного портфеля фінансових установ-членів СРО. Водночас, з даних табл. 2 спостерігається чітка тенденція зменшення цього показника за весь період дослідження лише у членах ВАКС (рівень простроченості зменшився на 13,3%), у ПЗВ з 2010 року відмічається зростання показника з 11,1% до 13,6% у 2013, однак, показники цих двох СРО менші за аналогічний показник в цілому по Україні. Рівень прострочених та безнадійних кредитів у кредитному портфелі учасників НАКСУ за період 2010–2013 рр. щороку перевищував аналогічний показник по Україні і свідчить про недоліки при оцінці платоспроможності позичальника та претензійно-позовної роботи у даних кредитних кооперативах.

Важливим показником ефективності формування кредитної політики з одночасним відображенням диверсифікованості активів КС-членів СРО є показник відношення прострочених та безнадійних кредитів до активів фінансових установ. Саме цей показник визначає, з однієї сторони, ту частину майна КС, що не приносить доходу, а з іншої сторони, вказує на додатковий фінансовий тягар кооперативу, який він тягне за собою, сплачуючи проценти за користування внесками членів кредитних кооперативів. За період аналізу спостерігається чітка тенденція зменшення цього показника як на загальнодержавному рівні, так і у членах всіх СРО. Найнижчі показники відмічаються в учасників об'єднання ПЗВ, значення його за 2009–2013 рр. зменшилося на 1,6% з 12,9%

до 11,6% відповідно. Також сприятливо формувалася даний показник і у членів ВАКС, рівень якого знизився за даний період на 7,6% з 18,9 у 2009 р. до 11,6% у 2013 р., зрівнявшись з аналогічним показником ПЗВ. Саме КС-члени ПЗВ та ВАКС змогли забезпечити цей показник за всі роки дослідження на рівні, нижчому за загальнодержавний. Найбільш несприятлива ситуація в цьому плані спостерігається у НАКСУ, члени якої, хоч і скоротили рівень простроченості кредитів у активах на 16,8% з 34,1% у 2009 р. до 17,3% у 2013 р., однак не змогли вийти на рівень загальнонаціонального значення.

Співвідношення кредитів до депозитів (внесків) є показником, на основі якого можна робити узагальнення про ліквідність фінустанов-членів СРО, аналізуючи його значення у динаміці. Чим більший цей показник, тим нижча ліквідність установи. У 2009–2010 рр. члени всіх СРО утримували значення даного показника на рівні, нижчому за загальнонаціональний. Починаючи з 2011 року, відмічається погіршення ліквідності фінустанов-членів СРО порівняно із загальнодержавним показником. Щодо оцінки конкретних СРО, то з отриманих розрахунків спостерігається щорічна тенденція росту показника у членах НАКСУ та ріст даного показника у ПЗВ та ВАКС до 2012 року з подальшим його зниженням.

Слід відмітити позитивну тенденцію перевищення частки резервного капіталу у структурі капіталу КС-членів всіх досліджуваних СРО порівняно із аналогічним показником по Україні. З-поміж СРО найкраща динаміка зазначеного показника спостерігається у ПЗВ, в якій цей показник зріс з 71,3% у 2009 р. до 89,8% у 2013 р. У КС-членів ВАКС показник зріс на 18,6% і у 2013 р. сягнув рівня 70,1%. Найменш сприятливо формувалася даний показник у НАКСУ – за аналізований період частка резервного капіталу звужилася на 17,8% і у 2013 році становила 42,5% капіталу членів асоціації. У цілому констатуються труднощі при нарощуванні достатнього розміру резервного капіталу у КС-членах НАКСУ.

На фоні непокритих збитків та існування достатнього обсягу проблемних кредитів у КС політика збільшення розміру капіталу за рахунок резервного капіталу в цілому є правильною. Так, за аналізований період найкращий стан забезпеченості (покриття) проблемних кредитів за рахунок резервного капіталу відмічається у КС ПЗВ, значення якої зросло з 128,3% у 2009 р. до 261,1%, таким чином на кінець 2013 року резервний капітал у 2 рази покриває проблемну кредитну заборгованість фінансових установ-членів ПЗВ. Аналогічно позитивна тенденція простежується і у ВАКС, члени якої акумулювали резервний капітал в розмірі, який станом на кінець 2013 р. перевищував проблемну кредитну заборгованість у 1,77 рази, наростивши цей показник порівняно з 2009 р. на 110%. ПЗВ та ВАКС демонструють чітку позитивну динаміку росту цього показника, значення якого щороку відчутно перевищує загальнонаціональний показник. Однак члени НАКСУ у 2013 р. не досягли середнього значення по Україні (102%), а змогли акумулювати резервний капітал в розмірі, що покриває проблемну кредитну заборгованість лише на 92,7%. Таким чином, члени НАКСУ не змогли сформувати достатній розмір резервного капіталу внаслідок отримання збитків від поточної діяльності.

У табл. 3 відображено основні результати діяльності СРО в сукупних показниках саморегулювання, при цьому сума розрахункових показників трьох СРО становить 100%. Подальший аналіз здійснюється з метою з'ясування ролі СРО у процесах саморегулювання ринку кредитної кооперації України.

З даних табл. 3 випливає, що в аналізованому періоді кількість членів СРО розподіляється так, що близько 15% членів інститутів саморегулювання припадає на ПЗВ, у різних роках на НАКСУ припадає 40-43% кооперативів, а на ВАКС – 43-46%.

Таблиця 3. Порівняння СРО в загальних показниках саморегулювання системи кредитної кооперації України у 2009 – 2013 рр., %*

№	Показники	Роки					Зміна 2013/2009
		2009	2010	2011	2012	2013	
1	Кількість КС, що надають звітність						
	НАКСУ	41,7	41,9	40,1	40,3	41,1	-0,6
	ВАКС	45,6	42,8	46,3	45,2	44,8	-0,7
	ПЗВ	12,8	15,3	13,6	14,5	14,1	1,3
2	Кількість членів кредитної спілки, тис. осіб						
	НАКСУ	28,6	30,3	28,8	26,8	26,7	-1,9
	ВАКС	43,9	43,1	44,8	46,6	47,8	3,8
	ПЗВ	27,5	26,6	26,4	26,6	25,5	-2,0
3	Кількість членів кредитної спілки, які мають кредити, тис. осіб						
	НАКСУ	30,0	26,5	26,3	23,8	24,9	-5,2
	ВАКС	45,0	44,5	45,1	47,2	47,3	2,3
	ПЗВ	24,9	28,9	28,6	29,0	27,8	2,9
4	Кількість членів кредитної спілки, які мають внески (вклади) на депозитні рахунки, тис. осіб						
	НАКСУ	28,7	26,8	22,9	18,9	19,6	-9,1
	ВАКС	42,7	44,5	48,4	50,9	51,2	8,5
	ПЗВ	28,6	28,7	28,8	30,2	29,2	0,6
5	Капітал, млн грн						
	НАКСУ	35,4	31,2	34,5	30,1	32,0	-3,4
	ВАКС	40,9	41,8	41,1	44,4	43,9	3,0
	ПЗВ	23,7	27,0	24,4	25,5	24,1	0,4
6	Кредити, надані членам КС, млн грн						
	НАКСУ	41,7	33,4	30,9	28,7	28,7	-13,0
	ВАКС	34,6	41,9	45,5	47,9	48,7	14,1
	ПЗВ	23,7	24,7	23,6	23,4	22,5	-1,1
7	Внески (вклади) на депозитні рахунки, млн грн						
	НАКСУ	35,7	32,0	29,1	27,1	25,1	-10,6
	ВАКС	42,6	42,9	47,7	49,7	52,5	9,9
	ПЗВ	21,7	25,1	23,2	23,2	22,4	0,7
8	Активи, млн. грн.						
	НАКСУ	45,8	42,9	38,8	35,7	34,9	-10,9
	ВАКС	50,7	53,8	57,6	60,6	61,7	11,0
	ПЗВ	27,2	32,6	30,2	30,7	29,3	2,1
9	Прострочені та неповернені кредити, млн грн						
	НАКСУ	54,3	51,0	41,7	34,8	36,3	-18,0
	ВАКС	33,4	36,7	40,1	44,7	43,1	9,6
	ПЗВ	12,3	12,2	18,2	20,5	20,6	8,3
10	Резервний капітал, млн грн						
	НАКСУ	30,8	27,8	25,7	22,1	20,6	-10,2
	ВАКС	40,8	41,5	44,7	46,0	46,7	5,9
	ПЗВ	28,4	30,7	29,6	31,9	32,8	4,4

* Складено та розраховано автором на основі даних НАКСУ [7], ВАКС [8] та ПЗВ [9].

Незважаючи на відносно високу частку НАКСУ у загальній сукупності суб'єктів саморегулювання, кількість членів КС даної СРО суттєво поступається аналогічному показнику ВАКС у всіх роках проведеного дослідження, причому ПЗВ лише несуттєво відстає від НАКСУ. Фактично, об'єднуючи більше 40% КС саморегулювання кредитної кооперації, на НАКСУ припадає не більше 30% членів.

Оцінюючи структуру саморегулювальної сфери кредитної кооперації з точки зору членів, що мають кредити, важливо звернути увагу на щорічне зростання частки ВАКС та ПЗВ з 45% і 24,9% у 2009 р. до 47,3% та 27,8% відповідно у 2013 р. Причому частка НАКСУ суттєво знизилася – більш ніж на 5% – і у 2013 році охоплювала лише 25% кредиторів сфери саморегулювання в системі кредитної кооперації.

Особливо відчутне домінування ВАКС спостерігається щодо кількості членів-вкладників КС, на яку у 2012 – 2013 рр. припадає більш ніж половина вкладників, що розміщували депозити в КС-учасниках СРО. На ПЗВ припадає близько 30% вкладників, на НАКСУ у 2013 р. – близько 20%.

Розглядаючи показник капіталізації, необхідно відмітити поступове скорочення частки, що припадає на НАКСУ з 35,4% у 2009 р. до 32,0% у 2013 р. та одночасне зростання питомої ваги капіталу КС-членів ВАКС за аналогічний період на 3% та ПЗВ на 0,4%, що свідчить про суттєве посилення капіталізації учасників останніх двох СРО.

Більше половини депозитів КС, що є учасниками СРО, знаходиться у фінансових установах-учасниках ВАКС, частка яких у 2013 р. зросла на 9,9% порівняно з 2009 р. і становила 52,5%. Депозитний портфель НАКСУ суттєво скоротився за аналізований період, на більш ніж 10%, і у 2013 р. становив лише 25,1% сукупного портфеля КС-членів СРО. Частка ПЗВ у різні

роки дослідження коливалася на межі 22–25%, що, на думку автора, є суттєвим, враховуючи те, що кількість учасників ПЗВ у три рази менше за НАКСУ.

За аналізований період частка активів КС-членів СРО, що припадає на ВАКС, зросла на 11% і у 2013 р. становила 61,7%, причому активи НАКСУ показують кардинально протилежну тенденцію – частка майна учасників СРО, що припадає на членів НАКСУ, скоротилося більш ніж на 11%. На ПЗВ припадає близько 30% активів учасників СРО.

Позитивну динаміку скорочення питомої ваги прострочених та неповернених кредитів у загальній сумі членів СРО показує НАКСУ, частка якої скоротилася на 18% – з 54,3% у 2009 р. до 36,3%, що є результатом очищення кредитного портфеля від проблемної заборгованості а також позитивною роботою з боржниками, поліпшення претензійно-позовної роботи указаних фінустанов. Частки проблемних та неповернених кредитів інших двох СРО за досліджуваний період зросла – у ВАКС на 9,6%, у ПЗВ на 8,3% і у 2013 р. становила 46,7% та 32,8% відповідно.

Оцінюючи резервний капітал СРО системи кредитної кооперації України за досліджуваний період, відмічається суттєве скорочення частки НАКСУ у загальній сумі резервного капіталу учасників СРО з 30,8% у 2009 р. до 20,6% й, таким чином, у 2013 р. частка ВАКС та ПЗВ була більшою і становила 46,7% та 32,8% відповідно.

Окрім наведеного аналізу загальних показників СРО, на ринку кооперативного кредитування та питомої ваги НАКСУ, ВАКС та ПЗВ важливим являється також оцінка й інших показників, що характеризують діяльність учасників останніх.

Так, у табл. 4 розміщено інформацію щодо середніх показників КС-учасників СРО системи кредитної кооперації та аналогічні показники по Україні.

Таблиця 4. Середні показники учасників інститутів саморегулювання системи кредитної кооперації України у 2009 – 2013 рр.*

№	Показники	Роки					Зміна 2013/2009	
		2009	2010	2011	2012	2013	Абс.	%
1	Середня кількість членів КС, осіб							
	НАКСУ	3144	2979	2705	2373	2152	-992	-31,5
	ВАКС	4420	4157	3640	3677	3527	-893	-20,2
	ПЗВ	9863	7162	7270	6531	5991	-3872	-39,3
	По Україні	2901	2383	1733	1776	1572	-1329	-45,8
2	Кількість членів КС, що мають кредити, осіб							
	НАКСУ	681	625	580	490	483	-198	-29,0
	ВАКС	934	1028	860	869	843	-91	-9,7
	ПЗВ	1844	1869	1847	1656	1573	-271	-14,7
	По Україні	561	520	407	412	374	-187	-33,3
3	Кількість членів КС, що мають внески(вклади), осіб							
	НАКСУ	3097	3083	2595	2379	2408	-689	-22,2
	ВАКС	3377	4052	3678	3899	4607	1230	36,4
	ПЗВ	6145	6617	6071	5652	6256	110	1,8
	По Україні	155	120	78	73	65	-90	-58,3
4	Середній розмір активів, млн грн							
	НАКСУ	4,65	4,71	4,26	4,05	4,39	-0,25	-5,5
	ВАКС	4,71	5,79	5,47	6,13	7,13	2,42	51,3

Продовження табл. 4

	ПЗВ	9,01	9,82	9,72	9,64	10,77	1,75	19,5
	По Україні	5,59	5,21	3,89	4,31	4,16	-1,42	-25,5
5	Середній розмір капіталу, млн грн							
	НАКСУ	0,96	1,00	1,37	1,37	1,66	0,70	72,4
	ВАКС	1,02	1,31	1,41	1,80	2,09	1,07	105,2
	ПЗВ	2,10	2,37	2,85	3,21	3,64	1,55	73,7
	По Україні	1,01	1,70	1,54	1,76	1,69	0,68	66,8
6	Середній розмір кредитного портфеля, млн грн							
	НАКСУ	4,44	4,40	3,99	3,79	4,05	-0,40	-8,9
	ВАКС	3,37	5,43	5,10	5,65	6,29	2,92	86,7
	ПЗВ	8,22	8,94	8,97	8,58	9,24	1,02	12,4
	По Україні	5,18	5,08	3,65	4,10	3,76	-1,41	-27,3
7	Середній розмір кредиторської заборгованості(депозити), млн грн							
	НАКСУ	3,10	3,08	2,59	2,38	2,41	-0,69	-22,2
	ВАКС	3,38	4,05	3,68	3,90	4,61	1,23	36,4
	ПЗВ	6,15	6,62	6,07	5,65	6,26	0,11	1,8
	По Україні	3,92	2,95	1,93	2,09	2,13	-1,79	-45,6
8	Середній розмір простроченої та безнадійної заборгованості, млн грн							
	НАКСУ	1,58	1,51	0,91	0,70	0,76	-0,82	-52,0
	ВАКС	0,89	1,07	0,76	0,81	0,83	-0,07	-7,4
	ПЗВ	1,17	0,99	1,17	1,15	1,25	0,09	7,6
	По Україні	1,56	2,06	0,67	0,66	0,66	-0,90	-57,6
9	Середній розмір резервного капіталу, млн грн							
	НАКСУ	0,50	0,54	0,61	0,62	0,71	0,21	41,8
	ВАКС	0,60	0,79	0,91	1,15	1,47	0,86	143,4
	ПЗВ	1,50	1,63	2,05	2,47	3,27	1,78	118,9
	По Україні	0,49	0,61	0,54	0,58	0,68	0,18	37,6

* Складено та розраховано автором.

З наведеної вище таблиці спостерігається тенденція скорочення середньої кількості учасників як КС учасників СРО, так і по Україні в цілому, причому спостерігається чітка тенденція превалювання кількості учасників у всіх членах СРО кредитної кооперації України. Загальна тенденція скорочення членства пояснюється поступовим виключенням тих членів КС, що не користуються послугами останніх, адже існування достатньо великої кількості пасивних членів призводить до складнощів проведення та прийняття рішень на загальних зборах учасників кредитних кооперативів, а також збільшує адміністративні витрати установ.

Аналогічна тенденція спостерігається і з показником середньої кількості членів, що мають кредити у КС-учасника СРО та по Україні. Щодо середньої кількості членів, що мають вклади, то спостерігається позитивна тенденція нарощення таких членів в розрахунку на одного учасника СРО у ВАКС та ПЗВ, середній показник яких за аналізований період зріс на 36,4 та 1,8% відповідно, причому середня кількість вкладників КС-учасника ПЗВ на 50% більша, аніж у ВАКС. Середня кількість вкладників КС-членів НАКСУ за аналізований період скоротилася на 22,2%.

Середній розмір активів кредитних кооперативів ПЗВ за даний період зріс на 1,75 млн грн, досягнувши показника 10,77 млн грн, що дозволяє зробити висновок про суттєві розміри активів КС-членів об'єднання, адже у 2013 р. цей показник перевищував аналогічний для ВАКС на 51%, а НАКСУ – на 145,3%.

Аналізуючи динаміку зміни середнього розміру кредитного портфеля членів СРО кредитної кооперації України, проявляється необхідність відмітити скорочення його розміру у НАКСУ з 4,44 млн грн у 2009 р. до 3,79 млн грн у 2012 р. і деяке його нарощення у 2013 р. до рівня 4,05 млн грн. Констатується 8,9-процентне звуження середнього розміру кредитного портфеля КС-членів НАКСУ на фоні 86,7-процентного нарощення у ВАКС та 12,4-процентного у ПЗВ.

З наведеної таблиці також спостерігається тенденція суттєвого скорочення середнього розміру депозитів члена НАКСУ, адже за 5-річний період дослідження цей показник скоротився на 22,2% і становив 2,41 млн грн, що суттєво поступається аналогічному показнику ВАКС та ПЗВ, значення яких зросли на 36,4% та 1,8%, склавши 4,61 та 6,26 млн грн відповідно. Виходячи з наведених розрахунків, можна зробити висновок, що у 2013 р. середній розмір депозитів

ного портфеля членів ПЗВ на 36% більший ВАКС та на 160% більший НАКСУ, причому даний показник ВАКС випереджає показник НАКСУ на більш ніж 55%.

За період 2009 – 2013 рр. члени НАКСУ спромоглися скоротити обсяг прострочених та неповернених кредитів таким чином, що середній показник члена асоціації зменшився майже наполовину, склавши 0,76 млн грн. В той же час ПЗВ даний показник зріс на 7,6% і у 2013 р. становив 1,25 млн грн. Сума прострочених та неповернених кредитів в розрахунку на одного члена ВАКС показує тенденцію до зниження (-7,4%) і у 2013 році становила 0,83 млн грн.

Незважаючи на різнонаправлену тенденцію зміни середнього розміру неповернених та прострочених кредитів членами СРО, середній розмір резервного

капіталу члена добровільних об'єднань системи кредитної кооперації засвідчує правильну політику його формування в необхідному розмірі, адже за всі роки дослідження цей показник у СРО перевищував аналогічний по Україні (крім НАКСУ у 2010 р.), що свідчить про позитивний вплив, що справляє участь КС у СРО.

Щодо оцінки середнього розміру вкладу у КС-учасниках СРО (табл. 5), то необхідно звернути увагу, що серед усіх СРО на ринку кооперативного кредитування лише у НАКСУ з 2011 року даний показник перевищує середній по Україні. З одного боку, збільшення показника свідчить про довіру членів до КС-членів НАКСУ, відносно менші операційні витрати, пов'язані з обслуговуванням депозитів, з іншого боку – дострокове розірвання таких договорів може призвести до суттєвого погіршення платоспроможності КС.

Таблиця 5. Середні розміри вкладу та заборгованості по кредитах у КС-членах СРО системи кредитної кооперації України у 2009 – 2013 рр.*

№	Показники	Роки					Зміна 2013/2009	
		2009	2010	2011	2012	2013	Абс.	%
1	Середній розмір вкладу, грн							
	НАКСУ	21298,5	24327,5	28172,0	32700,3	33432,0	12133,5	57,0
	ВАКС	17043,1	19675,2	21817,5	22260,5	26672,1	9629,0	56,5
	ПЗВ	12970,2	17787,6	17851,0	17503,2	19964,5	6994,3	53,9
	По Україні	25293,2	24651,5	24697,9	28674,8	33005,0	7711,8	30,5
2	Середній розмір заборгованості по кредиту, грн							
	НАКСУ	6521,6	7043,4	6888,8	7744,3	8370,3	1848,7	28,3
	ВАКС	3609,4	5275,0	5925,5	6504,2	7466,4	3857,0	106,9
	ПЗВ	4458,8	4784,5	4854,1	5177,4	5875,7	1416,9	31,8
	По Україні	9228,3	9765,3	8974,7	9964,6	10056,1	827,8	9,0
3	Середній розмір прострочених та неповернених кредитів позичальника, грн							
	НАКСУ	2325,5	2414,8	1576,6	1434,4	1573,6	-751,9	-32,3
	ВАКС	955,6	1036,1	885,2	926,6	980,1	24,5	2,6
	ПЗВ	631,8	530,1	634,3	694,3	796,6	164,8	26,1
	По Україні	2780,7	3957,7	1647,0	1604,7	1767,6	-1013,1	-36,4

* Складено та розраховано автором

В той же час середній розмір заборгованості за кредитами у всіх СРО суттєво відстає від загальнодержавного показника за всі роки дослідження і є позитивним моментом, адже такий стан речей дозволяє зробити висновок про те, що кредитний портфель учасників СРО є менш ризиковим, адже на одного позичальника кооперативу-члена СРО припадає менша сума, аніж в цілому по Україні.

На основі наведеної вище інформації можна зробити висновок про те, що кредитні кооперативи, які є учасниками СРО проводять фінансово-господарську діяльність ефективніше, аніж ті, що такими не є. Це підтверджує порівняння основних показників членів СРО та загальноукраїнського, за яким останній суттєво поступається першому майже за всіма критеріальними показниками. Це й не є чимось особливим, адже загальновідомо, що членство у СРО потребує від учас-

ників дотримання критеріїв, що можуть бути більш вимогливішими від мінімально допустимих Нацкомфінпослуг. Так, наприклад, однією з умов членства у ВАКС є дотримання показника платоспроможності на рівні не менше 5%, хоча норматив Нацкомфінпослуг для КС з третім режимом регулювання не встановлений.

На думку автора, доречним є порівняння показників членів СРО кредитної кооперації України з метою виділення тих із них, члени яких досягають кращих показників, порівняно з членами інших СРО. Тому доречно здійснити рейтингову оцінку саморегульованих організацій на основі співставимих показників діяльності їх учасників. Ранжування слід здійснити за показниками, що розміщені в табл. 6 в прямій чи оберненій послідовності, в залежності від впливу результуючого показника.

Таблиця 6. Перелік показників, що використовуються при побудові рейтингу саморегульованих організацій в системі кредитної кооперації України*

№	Показник	Ранжування
1	Частка членів КС, що мають внески	По спаданню
2	Частка членів КС, що мають заборгованість за кредитами	По спаданню
3	Співвідношення кількості членів КС що мають заборгованість за кредитами до тих, що мають депозити;	
4	Частка капіталу до активів КС;	По зростанню
5	Частка неповернених та прострочених кредитів у кредитному портфелі;	По зростанню
6	Частка неповернених та прострочених кредитів у активах	По зростанню
7	Співвідношення кредитів до активів	По зростанню
8	Співвідношення суми кредитів до депозитів;	По зростанню
9	Частка резервного капіталу у загальній величині капіталу;	По спаданню
10	Сума резервного капіталу, що припадає на 1 грн вкладу;	По спаданню
11	Частка резервного капіталу у неповернених та прострочених кредитах;	По спаданню
12	Достатність капіталу	По спаданню
13	Сума активів на одного члена КС;	По спаданню
14	Капітал на одного члена КС;	По спаданню
15	Середній розмір депозиту вкладника;	По спаданню
16	Середній розмір кредиту одного позичальника;	По спаданню
17	Середній розмір прострочених та неповернених кредитів, що припадає на одного позичальника КС	По зростанню
18	Середня кількість членів КС;	По спаданню
19	Кількість членів КС, що мають кредити;	По спаданню
20	Кількість членів КС, що мають внески(вклади);	По спаданню
21	Середній розмір активів КС;	По спаданню
22	Середній розмір капіталу КС;	По спаданню
23	Середній розмір кредитного портфеля КС;	По спаданню
24	Середній розмір кредиторської заборгованості (депозити) 1 КС;	По спаданню
25	Середній розмір простроченої та безнадійної заборгованості, що припадає на 1 КС;	По зростанню
26	Середній розмір резервного капіталу 1 КС	По спаданню

* Складено автором

По спаданню ранжуються показники, значення яких свідчить про прямий вплив на позитивний результат оцінки діяльності КС-членів СРО, тобто: чим більшим є значення таких показників, тим кращий ранг присвоюється. Найкращим рангом вважається значення «1», найгіршим – «3». І навпаки, по зростанню ранжуються ті показники, більше значення яких

свідчить про негативний вплив на оцінку досліджуваних кредитних кооперативів-членів СРО. В такому разі СРО з найбільшим значенням таких показників присвоюється ранг «3», а найменшим – «1».

У табл. 7 розміщено результати ранжування СРО системи кредитної кооперації за вибраною сукупністю показників за період 2009-2013 рр. та встановлено їх рейтинг.

Таблиця 7. Рейтинг саморегульованих організацій системи кредитної кооперації України на основі показників діяльності їх членів у 2009 – 2013 рр.*

№	Показник	2009			2010			2011			2012			2013		
		НАКСУ	ВАКС	ПЗВ	НАКСУ	ВАКС	ПЗВ	НАКСУ	ВАКС	ПЗВ	НАКСУ	ВАКС	ПЗВ	НАКСУ	ВАКС	ПЗВ
1	Частка членів КС, що мають внески, %	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1
2	Частка членів КС, що мають заборгованість за кредитами, %	1	2	3	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1
3	Співвідношення кількості членів КС що мають заборгованість за кредитами до тих, що мають депозити, осіб	2	3	1	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2
4	Частка капіталу до активів КС, %	3	2	1	3	2	1	1	3	2	1	3	2	1	3	2

Продовження табл. 7

5	Частка неповернених та прострочених кредитів у кредитному портфелі, %	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	1	2
6	Частка неповернених та прострочених кредитів у активах, %	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1
7	Співвідношення кредитів до активів, %	3	1	2	2	3	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1
8	Співвідношення суми кредитів до депозитів КС, рази	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2
9	Частка резервного капіталу у загальній величині капіталу, %	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1
10	Сума резервного капіталу, що припадає на 1 грн вкладу, грн	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1
11	Частка резервного капіталу у неповернених та прострочених кредитах, %	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1
12	Достатність капіталу, %	2	3	1	3	2	1	1	3	2	1	3	2	1	3	2
13	Сума активів на одного члена КС, грн	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3
14	Капітал на одного члена КС, грн	1	2	3	1	3	2	1	2	3	1	3	2	1	3	2
15	Середній розмір депозиту вкладника, грн	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3
16	Середній розмір кредиту позичальника, грн	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3
17	Середній розмір простроченої заборгованості позичальника КС, грн	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1
18	Середня кількість членів КС, осіб	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1
19	Середня кількість членів, що мають кредити в КС, ос.	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1
20	Середня кількість членів, що мають вклади в КС, ос	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1
21	Середній розмір активів КС, млн грн	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1
22	Середній розмір капіталу КС, млн грн	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1
23	Середній розмір кредитного портфеля КС, млн грн	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1
24	Середній розмір кредиторської заборгованості(депозити) 1 КС, млн грн	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1
25	Середній розмір простроченої та безнадійної заборгованості, що припадає на 1 КС, млн грн	3	1	2	3	2	1	2	1	3	1	2	3	1	2	3
26	Середній розмір резервного капіталу 1 КС, млн грн	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1
27	Загальний сумарний ранг	66	51	39	69	52	35	65	51	40	64	53	39	64	52	40
28	Рейтинг	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1

* Складено та розраховано автором.

Абсолютним лідером рейтингу є об'єднання професійних учасників системи кредитної кооперації України ПЗВ, що змогла встановити та утримати лідерство в усі роки дослідження, лідируючи не менше як у 16 показниках з 26-ти, причому у 2010 році першість СРО була зафіксована по 20-ти показниках, що складає 77% усіх показників, за якими було побудовано рейтинг. Друге місце в рейтингу зайняв ВАКС, встановивши та втримавши його у кожному році проведеного аналізу. Рейтинг замикає НАКСУ, сукупний щорічний ранг якої за період вибірки поліпшився, причому відмічається незмінне лідерство за показниками

середнього розміру капіталу та активів, що припадають на одного члена КС-учасника СРО, середнього розміру депозиту та кредиту. Водночас відмічається лідерство НАКСУ за показником частки капіталу в активах кредитних кооперативів. Достатньо низькі показники НАКСУ у рейтингу підкреслюють тезу про те, що серед КС-учасників даної СРО є такі, фінансово-господарська діяльність яких поступається членам інших СРО, тому доречним є перехід НАКСУ від оцінки діяльності членів за бальною системою (рейтинг KAPER) до більш адекватних та дійових методик оцінки. Такою може бути система PEARLS чи розроб-

ка власної авторської методики оцінювання, в тому числі й здійснення рейтингування КС за розробленими критеріями. Такі заходи дозволили б сприяти всебічному розвитку системи кредитної кооперації України, посилити довіру населення до неї та спонукати професійних учасників до поліпшення інформаційно-аналітичного та методичного забезпечення їх діяльності.

Висновки і перспективи подальших досліджень. На основі проведеного дослідження можна зробити висновок, що кредитні кооперативи, які є учасниками СРО проводять фінансово-господарську діяльність ефективніше, аніж ті, що такими не є. Це підтверджує порівняння основних показників членів СРО із загальноукраїнським значенням. Проведений

рейтинг інститутів саморегулювання системи кредитної кооперації України визначив аутсайдера рейтингу – НАКСУ, якій доцільно було б перейти від оцінки діяльності її членів за бальною системою до більш дійових та ефективних методик оцінювання діяльності її членів з одночасним порівнянням їх із аналогічними показниками по Україні та інших СРО. Такий підхід потребує більш тісної співпраці між СРО, учасниками та органом державного регулювання з точки зору обміну інформації. Подальші дослідження повинні спрямовуватись на розробку механізму забезпечення безпеки та ефективного регулювання розвитку системи кредитної кооперації України на загальнодержавному та регіональному рівнях.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Підсумки діяльності кредитних установ за 2009 рік / Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/KS/ks_2009_01.pdf.
2. Підсумки діяльності кредитних установ за 2010 рік / Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/KS/ks_2010.pdf.
3. Підсумки діяльності кредитних установ за 2011 рік / Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/KS/ks_2011.pdf.
4. Підсумки діяльності кредитних установ за 2012 рік / Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/KS/ks2012-1.pdf>.
5. Підсумки діяльності кредитних установ за 2013 рік / Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/KS/ks_2013.pdf.
6. Про делегування Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України окремих повноважень одній із всеукраїнських асоціацій кредитних спілок [Електронний ресурс]: Положення Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 03.10.2006, № 6280.- Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1186-06>
7. Статистичні дані членів Національної асоціації кредитних спілок України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unascu.org.ua/>
8. Статистичні дані членів Всеукраїнської асоціації кредитних спілок. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.vaks.org.ua/?menu=Financial_analyst
9. Статистичні дані членів Програми захисту вкладів. – Режим доступу: http://www.pzv.net.ua/wordpress/wp-content/uploads/2014/06/PZV_vsiKS.xls

Одержано 10.09.2014 р.